

پژوهش جهادی ۴

رسالة الرحمن الرحيم

مجموعه جزوات پژوهش جهادی (۴)

پارامترهای زیربنایی

به اهتمام: معاونت جهاد سازندگی سازمان بسیج دانشجویی
مرکز مطالعات و هدایت حرکت های جهادی

ناشر: مرکز اسناد و انتشارات سازمان بسیج دانشجویی

نوبت چاپ: اول - تابستان ۹۸

آدرس: تهران - خیابان طالقانی - تقاطع مفتح - مجتمع فرهنگی
سیزده آبان - مرکز اسناد و انتشارات سازمان بسیج دانشجویی

تلفن: ۰۹۱۹۳۳۷۲۱۸۴ - ۸۸۳۸۱۵۱۶

پست الکترونیک: bso.publication@gmail.com

۵	مقدمه
۶	۱. سازه‌های عمومی
۱۰	۲. زیرساخت‌های فیزیکی روستا
۱۲	۳. معماری و چینش روستا
۱۳	۴. امکانات و پتانسیل‌ها
۱۵	۵. امنیت و ثبات
۱۶	۶. محیط زیست

مقدمه

برنامه‌ریزی و فعالیت برای یک منطقه محروم، بدون شناخت کامل و جامع از آن، کاری ناقص و ابتر می‌باشد. در این بین، شناخت زیرساخت‌ها و پتانسیل‌های زیربنایی یک منطقه، همان‌طور که از اسم آن پیداست، زیربنا و بستر هرگونه پیشرفت، توسعه و آبادانی در روستا می‌باشد.

آن‌چه در ادامه آمده است، مهم‌ترین پارامترهایی است که باید در بخش زیربنایی یک روستا شناخته شود و در بحث شناسایی، مورد ارزیابی قرار داد. از سوی دیگر، در بین روش‌های مختلف احصا که برای حضور در یک منطقه می‌توان متصور بود، روش مشاهده و ثبت موارد زیربنایی به‌صورت تصویری - به‌طور خاص - و همچنین مصاحبه و صحبت با افراد مطلع روستا همچون شورای روستا، دهیار و ... می‌تواند بیشتر حائز اهمیت از سایر موارد باشد. هرچند که خوب است برای صحت‌سنجی این موارد به‌سراغ مردم نیز برویم. (روش‌های مختلف ارتباط‌گیری با مردم و کسب اطلاع از آن‌ها در مبحث تکنیک‌های عمومی به‌تفصیل آمده‌است و می‌توانید در صورت لزوم به آن مراجعه نمایید).

شایسته است در انتهای این پژوهش، پژوهشگران و جهادگرانی که به شناسایی در منطقه مشغولند، اطلاعات جمع‌آوری شده در این عرصه را با اطلاعات پژوهشگران سایر عرصه‌ها به اشتراک بگذارند تا بتوانند در تحلیل وضعیت نهایی منطقه به وضعیتی مطلوب رهنمون شوند.

۱. سازه‌های عمومی

اولین موضوعی که باید در مواجهه با یک روستا مورد ارزیابی قرار گیرد، شناخت سازه‌ها و بناهایی است که در روستا وجود دارد و مورد استفادهٔ عموم روستاییان قرار می‌گیرد. از جمله سازه‌های متداول در روستاها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- مدرسه؛

- مسجد، حسینیه، مجتمع فرهنگی؛

- خانهٔ بهداشت؛

- اماکن تفریحی - ورزشی

- مغازه و محل خرید؛

- قبرستان.

در ابتدا موارد مشترک بین هریک از آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد، سپس

به بررسی خاص هریک خواهیم پرداخت.

پارامترهای مشترکی که باید در همهٔ این سازه‌ها مورد ارزیابی قرار گیرد:

وضعیت	پارامتر
	تعداد
	قدمت
	مساحت
	ظرفیت
	دسترسی ۱. محل استقرار یا موقعیت مکانی مناسب ۲. تشریح همسایگی‌ها • منفعت افراد در محل قرارگیری • رانت زمین‌های منطقه ۳. سهولت دسترسی اهالی
	مقاومت بناها
	نحوه مالکیت و استفاده از بنا
	قابلیت توسعه از لحاظ حریم و توانایی فیزیکی سازه (یعنی سازه، فضای باز برای ساخت مجدد دارد یا خود سازه به‌گونه‌ای تعبیه شده که بتوان گسترش داد یا طبقه دوم برایش ساخت)
	امکان دریافت تسهیلات و زمین برای ساخت (برای مثال زمینی در طرح هادی برایش در نظر گرفته شده است؟)
	نحوه ساخت و مدیریت و نگهداری سازه‌های عمومی و امکانات رفاهی
	تأسیسات (روشنایی، فاضلاب، سرویس بهداشتی، گرمایش و سرمایش، کپسول آتش‌نشانی، تهویه، لوله‌کشی آب و گاز، ایزوگام سقف و...)

سازه مورد نظر (.....)

در کنار پارامترهای عمومی که در جدول فوق آورده شد، برخی پارامترها هم لازم است به صورت اختصاصی برای هریک از سازه‌ها مورد ارزیابی قرار گیرد. از جمله:

وضعیت	پارامتر	امکان آموزشی	
	▪ اگر مدرسه دارد:		
	▪ دخترانه یا پسرانه بودن یا ترکیبی		
	▪ مقاطع تحصیلی		
	▪ تعداد کلاس‌ها		
	▪ وضعیت چندنوبته بودن (تحقیق شود)		
	▪ شبانه‌روزی		
	▪ وضعیت فضاهای باز و حریم مدرسه (دیوار چینی، کیفیت زمین، امکانات بازی و...)		
	▪ امکانات آموزشی (تخته، نیمکت و صندلی، آزمایشگاه و امکانات آن، کتابخانه)		
	▪ وضعیت خوابگاه (موجود بودن، تعداد، کیفیت)		
	▪ آشپزخانه		
	▪ حمام		
	▪ نمازخانه		
	▪ تعداد دانش‌آموزان، معلم‌ها و کادر مدرسه		
	اگر مدرسه ندارد:		
	▪ نحوه دسترسی دانش‌آموزان به مدرسه		
	▪ مقاطع تحصیلی و تعداد محصلان		
	▪ تعداد روستاهایی که از این‌سازه استفاده می‌کنند		

وضعیت	پارامتر	اماکن مذهبی (بناگاه بنسج، خانه عالم، امامزاده، مسجد، حسینیه)
	تناسب تعداد و متراژ بنا با جمعیت روستا و متقاضیان	
	کاربری‌ها و تناوب استفاده از بنا	
	وجود یا عدم وجود آشپزخانه، آبدارخانه و امکانات آن	
	وجود یا عدم وجود قسمت مجرای زانه	
	امکانات صوتی	
	مالکیت بنا (زیر نظر اوقاف/ ثبت شده یا خیر)	
	مفروش بودن یا نبودن	
	سرویس بهداشتی و وضوخانه	
	تجهیزات بنا (مُهر نماز، کتاب‌های ادعیه و قرآن، جاکفشی و...)	
	چند روستا از این سازه استفاده می‌کنند	

وضعیت	پارامتر	اماکن تفریحی- ورزشی (پارک، سالن ورزشی، زمین بازی)
	تعداد و تنوع اماکن تفریحی	
	نوع و پوشش زمین بازی (خاکی، آسفالتی و...)	
	امکانات (دروازه، تور، خط‌کشی و وسایل بازی...)	
	تناسب با نیاز روستا و گسترش	
	چند روستا از این سازه استفاده می‌کنند	

۲. زیرساخت‌های فیزیکی روستا

وضعیت	پارامتر	آب و فاضلاب
	منبع آب آشامیدنی (محل / حجم)	
	منبع آب کشاورزی (محل / حجم)	
	شبکه آب رسانی (وجود و ساعت فعالیت)	
	چاه (تعداد، موقعیت، ظرفیت آب‌دهی «دبی آب»، ارتفاع)	
	چشمه (تعداد، موقعیت، ظرفیت آب‌دهی «دبی آب»، ارتفاع)	
	رود (دائمی یا فصلی، تعداد، موقعیت، ظرفیت آب‌دهی «دبی آب»، ارتفاع، سابقه سیل در پنج‌سال اخیر)	
	فاضلاب (بندکشی، آب معابر، نوع فاضلاب خانگی، ورود فاضلاب خانگی به معابر)	
	کانال آب کشاورزی (وجود)	
	حوضچه و استخر آب (وجود، نیاز به لایروبی)	

وضعیت	پارامتر	راه و جاده
	آسفالت یا خاکی + طول جاده + صعب‌العبور	
	مقاوم در برابر بلایای طبیعی (سیل، رانش، برف‌گیر بودن) + چه مدت بسته می‌شود؟	
	مسافت روستا تا مرکز بخش	
	علائم ایمنی و راهنمایی - رانندگی	
	چندبار امکان حمل و نقل به شهر در روز هست؟	
	دسترسی به شبکه تلفن همراه در جاده	

وضعیت	پارامتر	مخابرات و اینترنت
	وجود یا عدم وجود دکل آنتن (پوشش تلفن همراه / پوشش اینترنت)	
	اپراتورهای تحت پوشش	
	تلفن ماهواره‌ای	
	تلویزیون (پوشش آنتن، آنتن دیجیتال، تعداد کانال‌های قابل دریافت) + میزان استفاده مردم از ماهواره	
	مدت‌زمان عدم سرویس‌دهی و قطعی شبکه	

وضعیت	پارامتر	برق و سوخت (انرژی)
	دسترسی به شبکه برق‌رسانی	
	استفاده یا عدم استفاده از انرژی‌های نو (خورشیدی، باد و...) (خدمات پشتیبانی و سرویس‌دهی)	
	نحوه دسترسی به بنزین+ فاصله تا اولین منبع بنزین	
	نوع گرمایش خانه‌ها	
	گازوئیل و نفت (نوع دسترسی و توزیع آن «سه‌می‌های یا...»)	
	لوله‌کشی گاز	

وضعیت	پارامتر	بسماند و زباله
	محل جمع‌آوری زباله‌ها+ فاصله از روستا	
	نحوه دفع زباله (دفن، سوزاندن، رهاشدن، انتقال به مرکز شهری)	
	مسئول جمع‌آوری زباله‌ها	
	نوع و بازه جمع‌آوری زباله‌ها	
	وجود ابزار و امکانات جمع‌آوری زباله (سطل زباله عمومی، ماشین جمع‌آوری زباله و...)	

۳. معماری و چینش روستا

وضعیت	پارامتر	شکل ظاهری روستا
	شکل ظاهری روستا (پلکانی، پراکنده، کوهستانی، دشتی، طولی خزی، متمرکز «دایره‌ای یا مربعی»)	
	کوچه و خیابان‌کشی (آسفالته یا خاکی)	
	فاصله زمین‌های زراعی اهالی از منازل آن‌ها	
	فاصله روستا از جاده اصلی	
	فاصله روستا تا نزدیک‌ترین شهر	
	فاصله روستا از روستای مجاور	
	فاصله با اولین مرکز درمانی	
	مجاورت یا عدم مجاورت زمین‌های کشاورزی با یکدیگر	
	نگهداری دام‌ها (در خانه یا آغل)	
	نوع قرارگرفتن خانه‌ها نسبت به هم	
	میزان تراکم یا فاصله آن‌ها از یکدیگر	

وضعیت	پارامتر	معماری سازه‌ها
	بافت مسکونی، شکل و متراژ آن‌ها	
	تشریح فضاهای عمومی	
	تشریح فضاهای درونی (تقسیم فضا و طراحی آن)	
	آیا خانه‌ها از نقشه‌های شبیه به هم ساخته شده‌اند؟	
	حیاط‌سازی و نحوه تعیین محدوده	
	دیوارکشی یا...	
	بررسی درصدی نسبت سازه‌های جدید و قدیم	
	نوع مالکیت	

۴. امکانات و پتانسیل‌ها

وضعیت	پارامتر	اجرا	نحوه اجرای سازه‌ها و مصالح به کار رفته
	پیش‌ساخته یا سنتی بودن		
	مهندسی‌ساز بودن یا نبودن		
	وجود یا عدم وجود نظارت بر ساخت بنا		
	نوع سقف خانه		
	ایمنی در برابر مخاطرات از قبیل آتش‌سوزی، زلزله و...		
	آجر خشت سفال یا بلوک سیمانی بلوک یا پنل گچی ماسه و نوع آن (شوسه و...) مدل اجرای سقف	مصالح	
	فونداسیون (نیاز به کرسی چینی، نیاز به عایق‌بندی در برابر آب «باتوجه به سیلاب‌خیز بودن منطقه»)	اجرا	
	ستون‌ها (پیش‌ساخته، فلزی، بتنی)		
	دیوارچینی (آجر، بلوک ساختمانی، سفال، پنل گچی، خشت)		
	سقف (طاق ضربی/ تیرچه بلوک/ تیرچه دال «فوم»)		

وضعیت	پارامتر	نیروهای پیمانکاری
	بنا	
	لوله‌کش	
	جوشکار	
	کانال‌ساز کولر	
	برق‌کار	
	گچ‌کار	
	آرما توربندی	
	قالب‌بند	

وضعیت	پارامتر	امکانات عمومی
	مصالح فروشی	
	تأسیساتی	
	لوازم برقی	
	محل تأمین، هزینه و کرایه ماشین آلات زیر:	
	بتن آماده	
	بتونیر (میکسر)	
	قالب بتن ریزی	
	ماشین سنگین + وانت	
	بیل مکانیکی	
	تراکتور	
	هیلتی	
	ویبراتور	

وضعیت	پارامتر	سازه‌ها و فنسهای تیمسکاره
	کاربرد	
	مالکیت پروژه	
	میزان پیش‌روی پروژه	
	تخمین هزینه مورد نیاز برای تکمیل	

۵. امنیت و ثبات

وضعیت	پارامتر	تایید شده
	سیل	
	زلزله	
	آتش سوزی	
	باد	
	طوفان	
	تگرگ	
	بهمن	
	برف	
	راتش	

وضعیت	پارامتر	تایید شده
	امنیت روستا چگونه تأمین می‌شود؟ (پایگاه بسیج، نیروی انتظامی، اهالی)	
	میزان نزدیکی به پاسگاه	
	سابقه مشکلات امنیتی و انتظامی در روستا	
	مشکلات قومی و قبیله‌ای	
	فاصله تا مرز (برای روستاهای مرزی)	
	خروج و فصلی بودن حضور در روستا	

۶. محیط زیست

وضعیت	پارامتر	محیط زیست (پوشش طبیعی و جانوری)
	پوشش گیاهی غالب و مخاطرات آن	
	نوع خاک و مخاطرات آن	
	گونه‌های جانوران وحشی و مخاطرات آن	
	گونه‌های گیاهی خودرو	
	مراعات طبیعی (تعداد و کفایت برای دام روستا) + فاصله از روستا	
	گونه‌های در حال انقراض از هر نوع	

همچنین شایسته است توضیحاتی درباره وضعیت آب و وضعیت هوای منطقه برای شناخت بهتر محیط زیست منطقه داده شود.

سال‌های سال است که دانشجویان متعهد و انقلابی تا فرصت و فراغت پیدای می‌کنند، رهسپار روستاهای محروم می‌شوند تا روحشان را جلا دهند. زندگی کردن را کنار زلال‌ترین مردم تمرین کنند و خدمتی ناچیز به آن‌ها ارائه دهند. خدمتی که پس از سال‌ها نزد جهادگران همچون وظیفه‌ای، سنگینی می‌کند و پیوسته در صدد ارتقای آن هستند. بی شک یکی از مؤثرترین و شاید اولین گام جهت انجام بهتر و عمیق تر شدن اقدامات، شناخت صحیح یک منطقه و کشف دقیق مشکلات آن باشد. نبود چنین گامی به مثابه آن است که طبیبی بدون بررسی علائم بیماری و معاینه دقیق، نسخه‌ای جهت درمان ارائه کند. در این حالت حتی اگر نسخه تجویز شده بدون ضرر هم باشد، قطعاً فایده‌ای نخواهد داشت.